

♥ DEN PERSONLIGE FORTÆLLENDE TEKST

Unge, uddannelse og fremtidsdrømme

FP10 MAJ 2023, OPGAVE 1

I DETTE MATERIALE FINDER DU

- 1** Præsentation af opgaven
Introduktion til dansklæreren.
- 2** Lær at afkode opgaverne til prøven
Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.
  - A** Forstå situationen og lur opgavekravene
  - B** Styr processen
  - C** Brug ressourcerne
  - D** Hiv fat i erfaringerne
- 3** Undervisningsforløb med faglige fokuspunkter
Undervisningsguide til dansklæreren. Varighed 6-8 lektioner.

De faglige fokuspunkter er:

INDHOLD

  - ⊙ Kommentere på et citat

SPROG

  - ⊙ Den fortællende fremstillingsform
  - ⊙ Den reflekterende fremstillingsform

FORM

  - ⊙ Illustrationer der underbygger tanker, følelser og oplevelser
  - ⊙ Pitch din tekst

SKRIVESTRATEGI

  - ✎ Tekstkortet
- 4** Den gode tekst og faldgruberne
En håndsregning til lærer og elever. Erfaringer fra prøverne.

1

Præsentation af opgaven

Introduktion til dansklæreren

I *Unge, uddannelse og fremtidsdrømme* (fp10 maj 2023) skal eleverne skrive en tekst baseret på egne oplevelser og tanker om deres egen uddannelsesvej.

Det er oplagt at inddrage netop denne opgave i forbindelse med brobygning, besøg på ungdomsuddannelser eller andet forløb, der handler om fremtidsdrømme og uddannelsesvalg.

Teksten skal indgå på en udstilling på skolen, og modtagerne er de andre udskolings elever. Hvilket vil være oplagt også at gøre i undervisningen.

Et af opgavekravene er, at teksten illustreres med billeder, og dermed kan man bruge forløbet til at sætte fokus på det netop det multimodale og præsentere eleverne for grafiske virkemidler. Hvis det var mig, ville jeg bede eleverne om at printe deres tekster i A3-format, da samspillet mellem tekst og illustrationer her bliver mere tydeligt plus, at det lidt større format er mere udstillingsvenligt.

Der er med andre ord lagt op til en kreativ opgave, der kan løses på mange måder.

Eleverne skal skrive en tekst, som skaber oplevelse og indlevelse for modtagerne i genren essay. Definitionen på essayet ligger i de kursiverede skrivehandlinger i blå boks, som her er: *fortælle* og *reflektere*. Altså at forholde sig til et tema på en både konkret og et mere alment og generelt plan.

Eleverne skal trække på de erfaringer, de har med at skrive lignende typer af fortællende og reflekterende tekster med afsæt i dem selv som fx naturligvis andre essays, erindringer, personlige taler, klummer m.fl.

2 Lær at afkode opgaverne til prøven

Aktivitet til eleverne. Varighed 1-2 lektioner.

OPGAVE

Forstå situationen og lur opgavekravene

I denne øvelse bliver I gode til at forstå skrivesituationen i en opgave og lure kravene. Det er nemlig afgørende for at jeres tekster kommer til at fungere.

Start med det hvide, inden I hopper ud i det blå.

1

Få opgaven UNGE, UDDANNELSE OG FREMTIDSDRØMME frem på skærmen eller lav et print af den, så I kan markere de vigtige nøgleord.

2

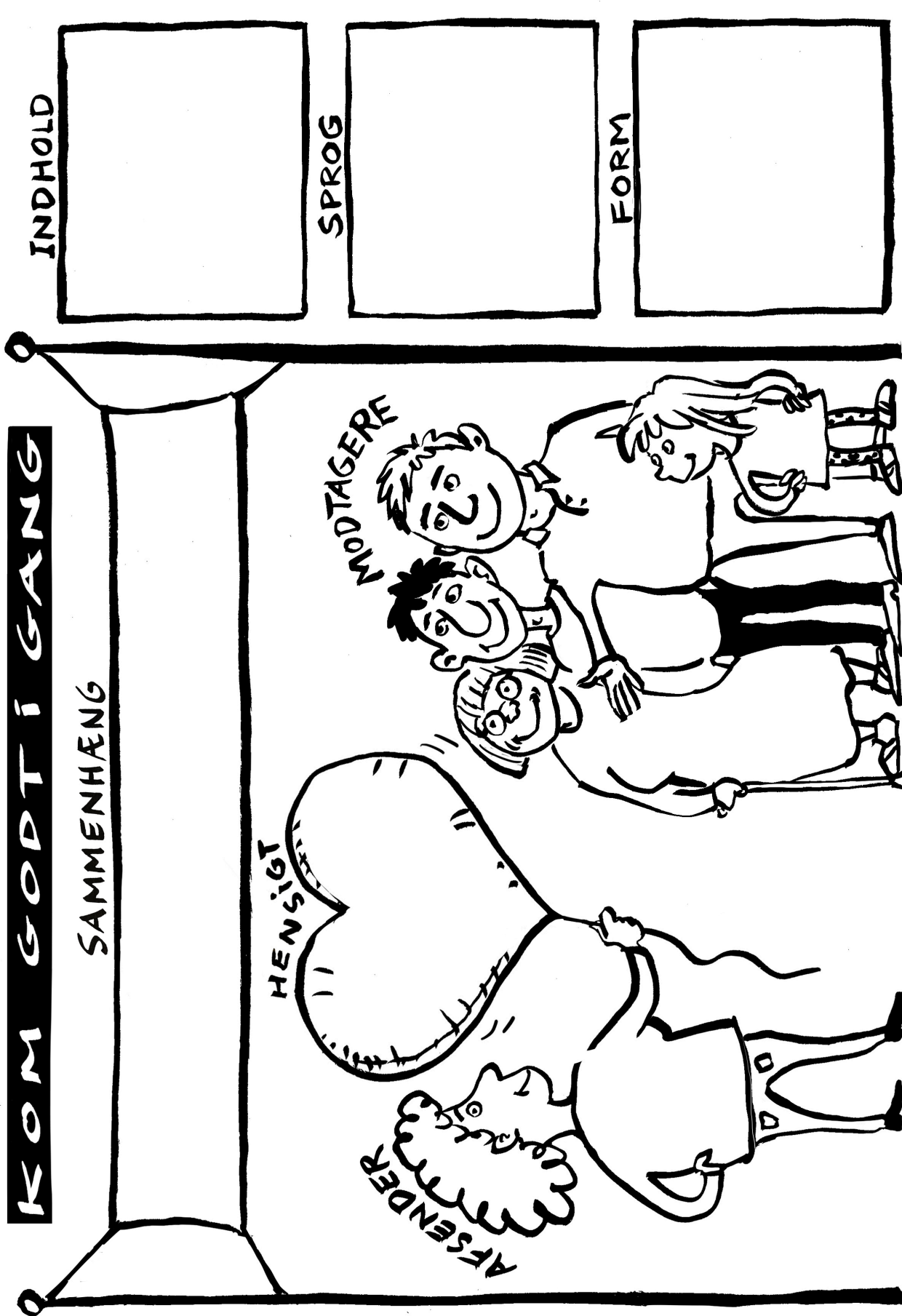
Start med at nærlæse skrivesituationen, som er teksten på den hvide baggrund.

Brug **KOM GODT I GANG**. Noter på figurerne: hvorfor teksten skal skrives, hvilken afsenderrolle I skal skrive i, hvad der er tekstens hensigt, og hvem der er modtagerne.

3

Herefter nærlæser I, hvad der står i den blå kasse, hvor opgavens krav er beskrevet.

Skriv stikord til tekstens indhold, sprog og form til højre på **KOM GODT I GANG**.

TEGNING: ANNETTE CARLSEN

IDÉ: CHARLOTTE RYTTER

B

OPGAVE

Styr processen

Et godt produkt kræver en god og styret proces. Det gælder uanset om I skal planlægge en fest, lave en lagkage eller skrive en tekst i skriftlig fremstilling.

Til prøven har I 3 ½ time til rådighed.

Der er noget I skal gøre **FØR** I skriver. Andre ting I skal have fokus på **MENS** I skriver, og der er en del at tage sig af **EFTER** I har skrevet første udkast til teksten. I skal regne med at afsætte cirka 1 time til hver del.

1

I denne opgave skal I lave en to-do-liste på alle de del-opgaver, der vil bringe jer og teksten helt til mål.

Se evt. filmen **TO-DO-LISTEN** på skriveklar.gyldendal.dk

Hvad skal I forberede FØR I begynder at skrive teksten?	
Hvad skal I have fokus på MENS I skriver teksten?	
Hvad skal I sørge for at gøre EFTER I har skrevet teksten?	

OPGAVE

Brug ressourcerne

Til opgaven er der ofte en ressource tilknyttet, som skal bruges enten direkte i opgaven eller som inspiration.

Andre gange skal I selv ud på nettet og finde ressourcer, der skal bruges i teksten. Det kan være alt fra illustrationer til fakta og viden m.m.

Nogle gange kan det være en god ide selv at opsøge ressourcer for at bedre at kunne besvare opgaven. Det hedder research.

Husk også at du selv er en ressource og kan både bruge dine livserfaringer, din viden om verden, fra danskundervisningen eller fra andre fag, når du besvarer en opgave.

I opgaven *Unge, uddannelse og fremtidsdrømme* er der som indsat en række citater fra Andreas Odbjergs sang *Hvad skal verden med sådan en som mig?* som en collage. Disse citater skal I bruge i jeres tekst, men de skulle meget gerne også sætte ideer i gang til, hvad I selv gerne vil skrive.

1

Se musikvideoen til *Hvad skal verden med sådan en som mig?*

Tal om, hvad I selv kommer til at tænke på, hvilke følelser sangen vækker i jer, er der måske særlige oplevelser, der dukker op fra minderne, måske noget nogen engang har sagt? Det kan være fra jeres barndom, hvad I tænker nu, og hvad I drømmer om i fremtiden.

OPGAVE

Hiv fat i erfaringerne

Når I går til prøve, er det på baggrund af alle de erfaringer I har med fra undervisningen, hvor I bl.a. har arbejdet med at:

- ✓ skrive tekster i forskellige situationer,
- ✓ have fokus på, at indholdet i en tekst skal give mening for læseren
- ✓ få tekster til at hænge godt sammen.

PRAKSISERFARINGER

Det har I med garanti arbejdet med i danskundervisningen, men måske har I også skrevet tekster i andre fag, holdt foredrag eller fremlæggelser i klassen osv.

Måske har I haft særlig fokus på at skrive i bestemte fremstillingsformer, i særlige afsenderroller, til specifikke modtagere, skrevet tekster med en klar hensigt m.m.

Det kalder vi praksiserfaringer.

VIDENSERFARINGER

Men I skal også trække på den viden om tekster, som I har fået af at læse et utal af forskellige typer af tekster fra mange slags medier: bøger, antologier, aviser, netartikler, hjemmesider, kommentarer på sociale medier, blogs, manuskripter, mails og mange flere.

Derudover skal I også hive fat i jeres erfaringer fra livet generelt. Både i livet i skolen og i livet udenfor skolen.

Det kalder vi videnserfaringer.

Når man skal have fat på sine erfaringer, skal I forestille jer, at alle jeres erfaringer er balloner, der svæver over jer i en lang snor. For de er nemlig til at få fat på, hvis man øver sig. Nogle erfaringsballoner kan være lette og hurtige at hive ned, mens I skal kæmpe lidt mere med at få andre frem i hukommelsen.

1

Hiv fat i jeres erfaringer fra undervisningen og i livet generelt, og skriv ind i ballonerne, hvilke konkrete erfaringer, I ville kunne trække på i netop denne opgave.

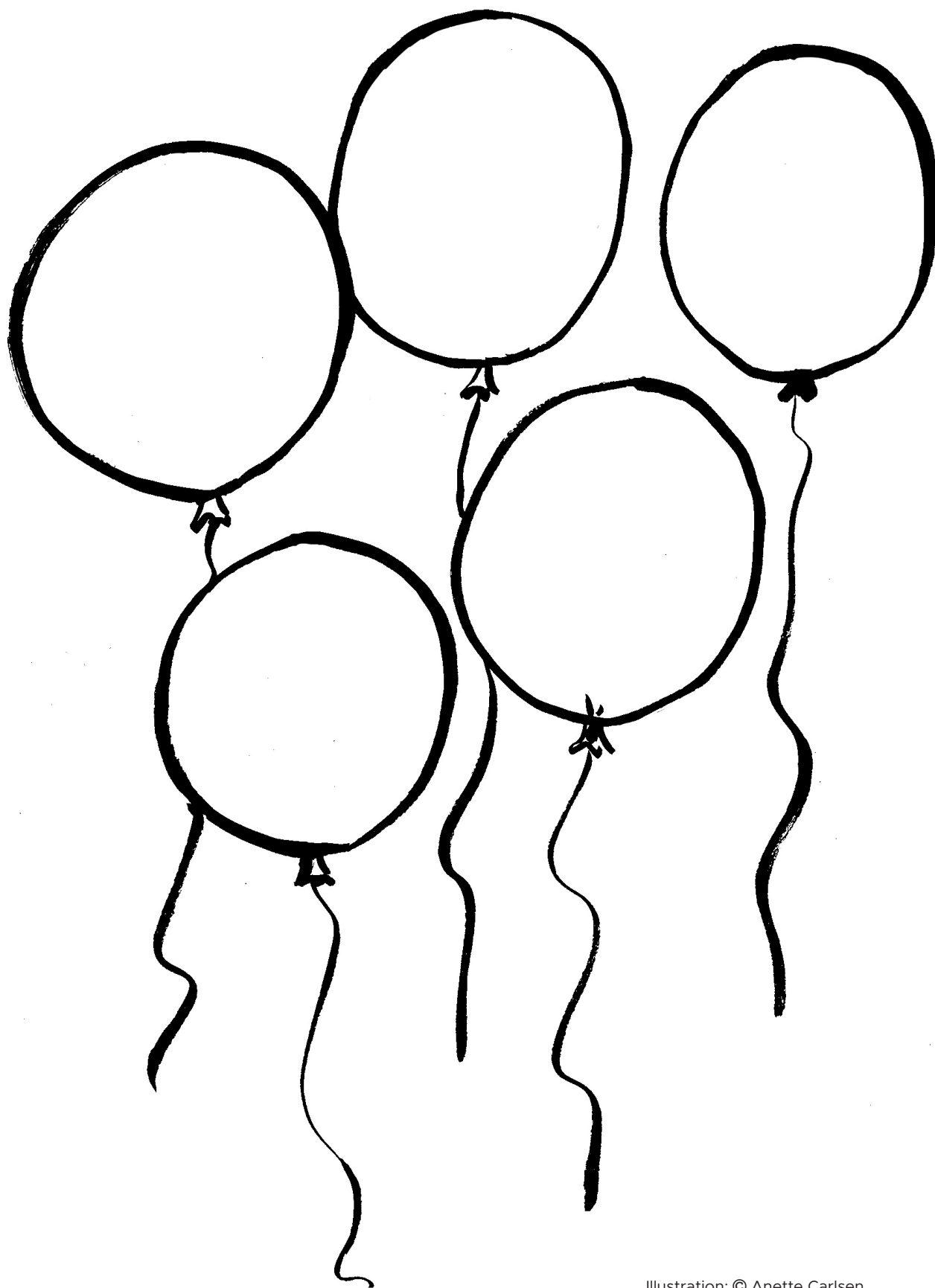

Illustration: © Anette Carlsen

3

Forløb med faglige fokuspunkter

Undervisningsguide til dansklæreren

Hvis du bruger opgaven *Unge, uddannelse og fremtidsdrømme* som undervisning, kan de faglige fokuspunkter for eksempel være:

INDHOLD

- ⊙ Kommentere på et citat

SPROG

- ⊙ Den fortællende fremstillingsform
- ⊙ Den reflekterende fremstillingsform

FORM

- ⊙ Billeder der underbygger tanker, følelser og oplevelser
- ⊙ Pitch din tekst

⊙ Kommentere på et citat

En af opgavens krav er, at eleverne skal *inddrage et eller flere citater og kommentere dem*.

Når der står *kommentere* i opgaven, er det ikke meningen, at eleverne skal gengive og forklare, hvad citatet handler om, men de skal kommentere på, hvilke tanker det sætter i gang hos dem.

For at denne del af besvarelsen ikke skal blive for stiv og unaturlig i elevens tekst, er det en god ide at tale med eleverne om, hvilke af citaterne, der sætter flest tanker i gang hos dem, og bede dem om kun at udvælge dem, der giver mening hos dem, og måske kan være omdrejningspunkt for hele teksten.

FORSLAG

1

Tal med eleverne om, hvor citaterne ville give bedst mening i netop deres tekst.

- Skal det/de bruges som indledning og afslutning?
- Skal de bruges som den røde tråd i teksten?

2

Tal med eleverne om, at godt nok er det et krav i opgaven, men tekstens modtagere ved nødvendigvis ikke, hvor citatet er fra.

Lær eleverne den enkle regel, når man kommenterer på citater:

Præsenter- Citat - Kommenter.

Eksempel:

Præsenter   I sangen *Hvad skal der blive af en som mig*, synger Andreas Odbjerg...

Citat: "Vent og se, jeg skal nok få styr på det"

Kommenter: Sådan har jeg det også med mig selv, selvom mine forældre nok mener, at det går en anelse for langsomt med at få styr på mit sjit.

De behøver naturligvis kun at præsentere titel og kunsteren første gang. Hvis de bruger flere citater, kan de referere hertil ved at skrive: *Et andet sted synger Andreas Odbjerg ...*

3

Tal med eleverne om, hvordan deres udvalgte citater kunne indgå som en del af layouten af deres tekst. Her kan collagen bruges som inspiration.

Den fortællende fremstillingsform

Et af opgavekravene er, at eleven skal *fortælle om dine egne drømme for fremtiden*.

Når der i opgaven er valgt fremstillingsformen *fortælle*, er det for at invitere eleverne ind i en mere personlig og beskrivende tekst. Det kan være ved at inddrage episoder, hvor de kan huske tanker og følelser, hvad folk har sagt osv.

De kan med fordel bruge denne enkle kompositionsmodel:

FØRST	Barndom – tilbageblik
SENERE	Teenager – lige nu
TIL SIDST	Voksen – drømme og håb for fremtiden

FORSLAG

1

Lad eleverne fortælle mundtligt til en makker, inden denne del af teksten skrives på computeren. På den måde får de deres egne ord i ørene, og kan måske bedre sortere ud i, hvad der skal med, og hvad der ikke skal med.

2

Da modtagerne er jævnaldrende i form af de øvrige udskolings elever på skolen, kan du med fordel italesætte, hvad de godt selv kan lide, når de læser personlige tekster.

Den gode fortælling skaber identifikation og genkendelighed hos modtageren. Det er nødvendigvis ikke det samme som at udlevere alle tanker

og overvejelser. Tal derfor med eleverne om forskellen mellem at være personlig og være privat.

3

Lad dem forberede deres historie ved at bruge udvalgte blade fra **FORTÆLLEBLOMSTEN** fra *Fat om fremstillingsformerne*.

4

Introducer dem for **FORTÆLLEKLODSENE** fra *Fat om fremstillingsformerne*.

Den reflekterende fremstillingsform

I teksten skal eleverne *reflektere over samfundets krav og forventninger til unge i dag*.

FORSLAG

1

Lav en fælles brainstorm ved at bruge **REFLEKSIONSBLOMSTEN** fra *Skriveklar*, hvor eleverne i mindre grupper får reflekteret over samfundets krav og forventninger til unge i dag.

2

Lad eleverne skrive deres umiddelbare tanker ned ved at bruge startsætningerne fra **REFLEKSIONSBLOMSTEN**. Så kan de altid finpudse det sprogligt senere.

3

Tal med eleverne om, hvad modtagerne af denne tekst (som jo er udsko-lingselever på deres egen alder) kan få ud af at få læse andres refleksioner, fx ved at bruge denne formulering: *Det er interessant at få indblik i andres tanker fordi...*

Lad eleverne bruge disse noter som guidelines for deres egne refleksioner

Billeder der underbygger tanker, følelser og oplevelser

Et af opgavekravene er: *illustrere dit essay med billeder*.

Men billeder skal vælges med omhu, og man skal overveje både, hvordan de skal understøtte tekstens indhold, hvilken type af billeder man vil bruge, og i hvilken størrelse de skal være.

I denne teksttype er det ikke nødvendigt med billedtekster, da disse primært bruges i informerende tekster. Men eleverne skal være opmærksomme på at få angivet billedkilde, fx *pixabay.com*.

FORSLAG

1

Tal med eleverne om, hvad billederne skal bruges til at understøtte i teksten og det faktum, at de skal forestille sig, at teksterne skal indgå i en udstilling på skolen.

Tal med eleverne om, hvilke erfaringer de har fra andre typer af tekster, hvor brødtekst og illustrationer supplerer hinanden på en god måde.

2

Lad dem finde forslag til forskellige billeder og lav klassens billedarkiv.

3

Lav selv eller lav i klassen et forslag til, hvordan man grafisk kunne sætte teksten op, så den både blev overskuelig at læse og indbydende for modtagerne. Som jo er udskolingslever.

4

Måske kan collagen i opgaven bruges som inspiration til at anvende andre grafiske muligheder end kun billeder?

Pitch din tekst

Et pitch er en kort fremhævet tekst, der står lige under overskriften. Du kender det fra programoversigter på Netflix, trailere til film eller som manchetter i avisartikler og på mange hjemmesider, der også bruger et pitch til at få læseren på krogen.

Den skrivepædagogiske fordel ved at arbejde med tekstens pitch er, at eleverne først kan skrive det som noget af det sidste, og de bliver her nødt til at læse deres tekst igen, og her overveje, *hvad er det vigtigste, som min tekst fortæller*. På den måde kan de gøre hensigten med teksten mere tydelig for modtageren, hvilket ofte vil gøre, at teksten fungerer bedre i situationen.

FORSLAG

1

Brug skriveøvelsen **SKRIV EN PITCH** fra *SkriveKlar 9, Forløb 2, skriveøvelse 3*.

2

Da der i denne opgave lægges op til et illustreret essay, hvor eleverne gerne også må have fokus på det grafiske udtryk, kan du bede dem om at gøre noget ud af selve layouten af deres pitch, fx ved at bruge en anden skrifttype, skriftstørrelse, indsætte en farvet baggrund eller andet kreativt. Lad dem finde forslag til forskellige billeder og lav klassens billedarkiv.

Organisering af skriveprocessen

FØR ELEVERNE SKRIVER

Brug en eller flere af øvelserne fra **Lær at afkode opgaverne til prøven**. Forbered teksten ved at arbejde med de udvalgte faglige fokuspunkter:

- Kommenter et citat
- Den fortællende fremstillingsform
- Den reflekterende fremstillingsform

MENS ELEVERNE SKRIVER

Du kan enten lade eleverne forberede og skrive teksten, som I plejer.

Eller du kan også prøve denne skrivestrategi: Tekstkortet.

Se filmen **TEKSTKORTET** på skriveklar.gyldendal.dk og brug **TEKSTKORTET**.

EFTER ELEVERNE HAR SKREVET

Brug **SPROGVASKMANUALEN**, når eleverne skal lave den sidste korrektur. Du finder en videoguide til eleverne på skriveklar.gyldendal.dk til hvordan de skal bruge manualen.

Arbejd med de faglige fokuspunkter:

- Billeder der underbygger tanker, følelser og oplevelser
- Pitch din tekst

Lad eleverne layoute deres tekster i klassen, så de undervejs kan give hinanden hjælp og inspiration.

4

Den gode tekst og faldgruberne

Vejledning- og vurderingsguide til dansklæreren

Nedenstående oversigt følger de tre vurderingsdimensioner: Funktion, Indhold og form. Du kan bruge guiden, når du skal enten VEJLEDE eller VURDERE dine elevers tekster.

Du kan fx gøre vejen til den gode tekst konkret og håndterbar for alle elever – og ikke kun en gættekonkurrence for de få – ved at du inden og evt. undervejs i skriveprocessen taler med eleverne om, hvad der kendetegner den gode tekst, og hvilke faldgruber de skal være opmærksomme på.

	DEN GODE TEKST VIL OFTE VÆRE KENDETEGNET VED:	FALDGRUBERNE VIL OFTE VÆRE:
FUNKTION	Hensigten med teksten er klar. Mao. eleven har noget på hjerte. Afsenderen er "personlig". Det er tydeligt, hvem teksten henvender sig til i både sprog og valg af indhold.	At teksten ikke har en overordnet ide, men mest fremstår som svar på opgavens "spørgsmål"/skrivehandlinger. Afsender primært skriver til sig selv.
INDHOLD	Indholdet giver identifikation og genkendelighed hos elever i udskolingen(modtagerne). Der er sammenhæng mellem elevens egne konkrete overvejelser og de mere generelle refleksioner.	Indholdet er indforstået og en del er endda irrelevant for tekstens hensigt. Refleksionen er meget kortfattet.
FORM	At teksten som helhed i både i det grafiske udtryk, i valg af indhold og sproglige markører ville fungere godt i en udstilling.	Valg af billeder er tilfældigt og tekstens grafiske udtryk ikke er overvejet.